

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

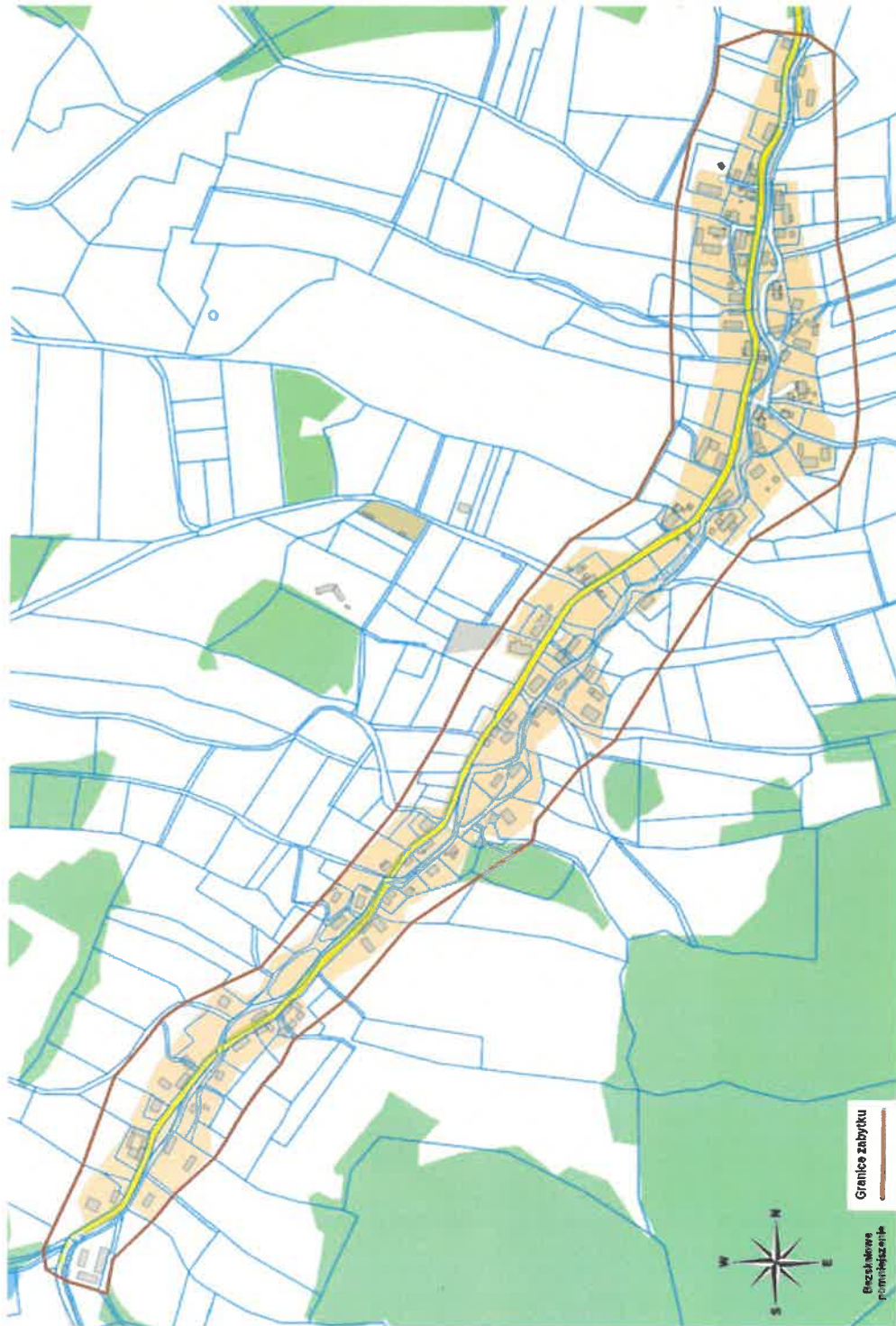
1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania

XIII w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

CHWALISZEW

4. Adres (ulica, nr posesyj)

5. Przynależność administracyjna

województwo **dolnośląskie**

powiat **ząbkowicki**

gmina **Złoty Stok**

6. Współrzędne geograficzne

50° 26' 37.943" N 16° 47' 36.704" E

7. Użytkowanie obecne

Rolnictwo, mieszkalne

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwa:

Wzmiankowana w źródłach m.in. jako: villa Folmeri (1260 r.), Wolfmarisdorf (1316 r.), Folmersdorf (1667 r.) Od 1946 r. Chwalisław.

Historia:

Tereny na których powstała wieś Chwalisław zostały darowane przez ks. Henryka Brodatego klasztorowi augustianów w Kamieńcu Żąbkowickim. Po objęciu władzy nad dobrami klasztornymi w Kamieńcu przez cystersów, tereny te trafiły na ich własność, co trwało do 1810 r. Źródła nie wskazują niestety daty lokacji wsi, w związku z czym nie jest wiadome któremu zakonowi można przypisać jej powstanie. Po sekularyzacji majątku kościelnego w Prusach w 1810 r. wieś została nabyta przez Fryderykę Luizę Wilhelminę von Hohenzollern, po której odziedziczyła ją Marianna von Oranien-Nassau. Pod prywatnym zarządkiem wieś rozwijała się i w 1840 r. znajdowało się w niej 155 budynków, w tym kościół i szkoła katolicka i 2 młyny wodne. Większość mieszkańców pracowała w fabryce prochu czarnego w pobliskim Mąkolnie oraz w kopalniach w Złotym Stoku. Rozwijała się również branża turystyczna. Po 1945 r. wieś w dużym stopniu się wyłudniła i straciła na znaczeniu powracając do głównie rolniczego charakteru.

Charakterystyka zabudtku:

Chwalisław to duża wieś (ok. 3 km długości) o układzie tańcuchowym rozwiniętym wzdłuż rzeki Mąkolnicy, której dolina znajduje się w Górach Złotych. Obecnie większość zabudowy stanowią murywane budynki mieszkalne i gospodarze wybudowane w XIX i XX w. najczęściej usytuowane kalenicowo względem drogi. Reprezentują one tradycyjną architekturę wiejską XIX i XX w. z regionu Przedgórze Sudeckiego. We wsi znajduje się kościół katolicki św. Jakuba o metryce XVIII wiecznej.

Zagrożenia i postulaty konserwatorskie:

Istotnym zagrożeniem jest niekontrolowane zastępowanie historycznej zabudowy współczesnymi obiektami, które swoją bryłą, wymiarami, materiałami lub stylistyką, kontrastować z tradycyjną zabudową historycznej. Należy objąć indywidualną ochroną konserwatorską najbardziej wartościowe elementy zabudowy, a nową zabudowę kształtować jako nawiązującą do tradycyjnej zabudowy z regionu Przedgórze Sudeckiego. Ochronie powinny podlegać historyczna dominantka wsi w postaci wieży kościoła św. Jakuba.

Bibliografia:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
 - Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
 - Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1789.
 - *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, Góry Złote, Marek Staffa red., Wrocław, 1993.
- Kartografia:**
- *Messtischblatt*, 1: 25 000, 5567 Königshain, 1930.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)
Jędrzej Musiał, wrzesień 2022 r.